

SBURATORUL *Literar*

REVISTA SAPTAMANALA

SUMARUL No. 21

- E. Lovinescu . . . Critica literara (III)
Camil Petrescu . . . In lupta pentru Kicsikém
Gh. Brădescu . . . Măngâie pentru Leonora
D. Nanu . . . Medii literare
G. Rottcă . . . Na lea . . . o vorbă
Mihail Călarău . . . e tăr . . .
I. Pette . . . mpilă
Mihail Cosma . . . arna

CRONICA

CRONICA AR

— B. F. . . Criza.

— Victor . . . : Căsișu.

tera

21

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

CRITICA ȘI LITERATURA

III

Criza lirismului modern nu implică și criza poeziei înseși. Dimpotrivă: poate niciodată poezia română n'a fost frământată ca acum de atâtea talente reale în căutarea unor noi forme de expresie. Criza stă în cu totul altceva.

Simbolismul reprezintă expansiunea romantismului prin anexarea inconștientului; prin legea ritmului universal, sau prin procesul de intelectualizare, pe care îl suportă spiritul contemporan în mod evident, acestei mișcări de integrare lirică trebuia să-i răspundă o reacțiune. Criza actuală nu e decât momentul de reculegere a poeziei și, din elanul romantic, ostenit mai de mult, și din explorarea fondului muzical și neorganizat al sufletului, — reculegere, care cu toate variațiile, pare a se face, totuși într'un sens determinat.

* * *

Prin deviere sau numai prin fracționare, acest sens reprezintă, într'o formulă mai generală, descătușarea lirismului din principiul generator al emoției pure și ample. Uneori, și în cazul cel mai bun, emoția există totuși, intelectualizându-se numai în esență sau în mijloacele ei de expresie. Avem deci o poezie intelectuală; și pentru a nu cita decât pe reprezentantul ei cel mai caracteristic, voi numi pe d. Ion Barbu. Poezia lui nu e filozofică în felul poeziei lui Cerna; emoția reală și uneori chiar frenetică a poetului vine însă din domenii rezervate speculației intelectuale sau se îmbracă numai sub crusta rece a unui fenomen cosmic. Aspirația munților, a oapacului sau a lavei de a se înfrăți cu „vasta strălucire” a cerului nu e decât forma obiectivă a unei emoțiuni proprii și a unei aspirații ascensionale. Prin proveniență sau numai prin mijloace de re-

dare, emoția intelectuală va fi, cu siguranță, unul din factorii esențiali de primenire a poeziei viitoare, în sensul lărgirii domeniului poetic. Deși s'ar mai putea urmări și la alți poeți mai puțin cunoscuți, ea e, deocamdată încă în stare larvară. O privim deci ca pe o treaptă evolutivă firească, adaptată mersului normal de intelectualizare și de pozitivare a spiritului uman. În înțelesul poeziei filozofice, a existat, de altfel, în totdeauna; prin Grigore Alexandrescu, Eminescu și Cerna, s'a fixat și în cadrele literaturii noastre. Evoluția nu se va face însă numai în această direcție de filozofare asupra vieții ci și în direcția științismului, din care va eși o poezie încă puțin accesibilă mulțimei. Reforma cea mare se va săvârși totuși în sens estetic. Va veni o vreme când expresia directă a emoțiunii va fi privită ca insuficientă și ca o formă primitivă și naivă a unei arte începătoare. Vechiul lirism mussetist al expansiunii sentimentale, ciripirea amoroasă heiniană sau, la noi, tânguirea *Cântecelor* lui Iosif par încă de pe acum anacronice, cu toată impetuozitatea unora și gingășia altora. Sinceritatea sentimentului nu mai ajunge ca element unic al expresiei artistice, emoția nu trebuie redată ca un element brut, ci distilată în retorte, și prezentată ca o esență rară, în care materia a primit purificarea combustivității. Artă se îndreaptă spre expresia obiectivă a sentimentelor și, deci, spre expresia indirectă, și simbolică. Procedul nu e nou; în stare latentă, el e la baza oricărei creațiuni mari poetice. Simbolisții l'au folosit și ei fără a-l absorbi totuși ca pe un element generator al artei lor: la mijloc e mai mult o coincidență fonetică; simbolismul nu e din principiu artă simbolului.

Nu intră în obligațiile și posibilitățile criticei de a tăia drumuri artei. Oprindu-se cele mai adese pe terenul solid al concluziilor, ea își poate permite și oarecare prevederi de o valoare, de altfel, relativă. Ca un efect al procesului de intelectualizare și de științism al epocii noastre, se poate prevedea că anemiât în sursele lui, lirismul va invadea pe deoparte în domeniul speculației intelectuale, aducând motive noi de inspirație, iar pe de altă parte, și mai ales, intelectualizându-și procedeele de expresie prin obiectivare, va duce la o artă pur simbolică, mult mai potrivită cu complexitatea noastră sufletească, care cere o satisfacție estetică mai rafinată. Această artă poate fi numai un deziderat. Realitatea ei o constatăm, de altfel,

abla după câteva semne. Datoria mă obligă să recunosc că totuși, criza lirismului pur nu se manifestă numai în sensul acesta fericit, ci, în chip și mai evident, printr'o pulverizare a fascicolului liric în elementele lui primare.

E. LOVINESCU.

UN LUMINIȘ PENTRU KICSIKÉM 1)

In prag

*Deschide-mi poarta sufletului,
Kicsikém,
Sunt acolo 'ngrămădite
Tristeți de mult uitate,
Vechituri și gânduri părăsite.*

*O!
Rând pe rând am aruncat acolo,
Ca într'un pod deasă,
Atâtea lucruri care-au fost,
Desperechiate, prăfuite de uitare,
Atâtea lucruri fără rost.*

*Nădejdi din care,
Sfărmături de lemnuri poleite,
Au mai rămas doar resturi de picioare.*

*In jilțul fericirilor trecute,
Cu călții scoși afară,
Doarme somnoros „odinioară”
(L'o cuprinde cândva cartea
Amintirii.)*

*Sunt prin colțuri drame doar schelete,
Printre ele nebunii săpate pe perete,
Singure încearcă nemurirea.
A trecut pe-acolo moartea
Și iubirea...*

*O deschide-mi poarta sufletului,
Kicsikém,
Nu te teme,
Spiritele toate te privesc*

1) Citește Kiekkem

— Unele cu drag —
 Căci, albă și fragedă,
 Tu le profilezi ușoară
 Ca pe un primăvăratec prag.
 Și 'n jurul tău
 Tremură lumina crudă de afară.

Când vii la mine

Când vii, atât de rar la mine,
 Micuță frumoasă,
 Și neastâmpărată
 Ca jocul unei albe sonatine,
 Faci toate posnele prin casă.

Cu o nerușinare dumnezeesc de goală,
 Cobori din pat
 Și toate le arunci distrată
 Că după tine sunt pe jos
 Nevinovate urme de răscoală.

Cu gesturi curgătoare
 Și incete
 Dinaintea oglinzii mari cât un perete
 Imi încerci părâriile pe rând
 Surzând vre-unui lăuntric gând.

Privindu-mă,
 Insinuant
 Cristalul argintiu îți dedublează frumusețea.

Ceva mai serioasă,
 Dar tot atât de goală,
 Imi răscolești sertarele
 Și coală după coală,
 Imi cercetezi cu luare aminte,
 Dar absentă
 Manuscrisele,

Adevăru-i, că privești în ele
 Cât ești de militică
 Așa cum une-ori citește
 Câte-o pisică gravă și cu aer studios,
 (Tu care nu ști vorba, românește).

Și pe urmă le arunci pe jos.

Fără frică
 Îți plimbi frumusețea,
 Imens nepăsătoare,

Cum își plimbă crinul strălucirea,
Tu cu cât mai mică,
Cu atât mai învingătoare,

Și când ai oboșit
Și toate-n casă au devenit mai reci,
Vii iar lângă mine,
Uitând că te sculaseși să pleci.

.....
Vezi Kicském, acum eu înțeleg,
Cum tu mi-ai răscolit nu numai casa,
Ci sufletul întreg.

Dar iată,
Mi-ai încălzit tot rostul într'ată,
Încât când vrei să pleci de-acum
Te 'ncurci între firele gândirii mele
Ca o pisică prinsă 'n firele de lână,
Pe care le-a desfăcut imprudentă,
Jucându-se cu ele.

Și târziu, când obosești,
Rămâi,
Mi-adormi în suflet
Ca un semn închis în carte,
La locul tău,
Micuță și cuminte,
Ca un mic „păcat de moarte”.

Nimfa

În picioare
În mijlocul patului
Ai aruncat pe rând jos pe covor
Toate de pe tine,
Tu luminoasă și strengară ca o glumă
A soarelui
Și din valuri de dantelărie albă,
Apari mai albă,
Mică și desăvârșită ca din spumă.

Mai ai acum în mână
Cămășuța străvezie și ușoară.
— Și parcă ai în mână un suflet rătăcit nevinovat.

Dar iată că se-aud pe afară
Pași prea lungi, prea rari

Surprinsă tresari:
 Ți s'a mărit albul ochilor prea mari,
 Urechile miciute slau la pândă,)
 Arcul viu al buzelor,
 Kesfrânt în jos, așteaptă.
 Și întregul minunatul trup,
 (Cu strălucirea caldă și plăpândă)
 Puțin plecat înainte
 Ascultă.

Pari o nimfă alarmată
 De foșnetul suspect dintr'un stușiș,
 De ochi care se-apropie furiș.

Dar pașii s'au depărtat...
 Trăsăturile feții s'au destins dintr'o dată,
 Te uiți la mine cu ochi strălucitori
 Picură în aer limpezimi de salbă,
 Mi-arunci în față, nebunatică,
 Perina
 Și cauți scăpare sub cuvertura albă.

Cearta

Miniatură de fildeș mărită,
 Și necăjită,
 Tu nu știi ce să faci,
 Supărată pe mine:
 Să râzi?
 Să plângi?
 Dar îți strălucesc ochii
 De parcă 's plini de rouă,
 Căci tu le faci pe amândouă
 Minunat de frumos,
 Cum cade câte-o rază de lumină
 Pe nasul unui copil mănios.

Eu însă citesc mai departe și tac...

Și tu plângi tot mai tare,
 Că nu vreau să viu să le 'mpac.

Dar e destul ca mai târziu
 Să cămbesc
 Privind într'altă parte
 (Mereu aplecat cu ochii 'n carte)
 Ca să mă smulgi furioasă de haină
 Și să râzi plângând acum de ciudă
 Că te-am împăcat.

Versurile

Ți-am spus că-am scris pentru tine

Versuri

Și curiozitatea ta nu mai are astâmpăr...

M'ai luat lângă tine pe divanul,

— Pe care mai cad drăpериile roșii de catifea —

Și mă pui să ți le traduc în nemțeasca mea,

Care totuși

Nu te mai face să râzi.

Ascultă cu ochii,

Cu născiorul,

Și cu urechile micuțe,

(Stă cuminte până și mltasa rochii).

Eu povestesc ce-mi trece prin cap

Și seriozitatea ta e fără margint.

Dar iată, când gândesc să scap,

Dintr'o umbră de surăs din ochii mei

Ai prins de veste că-ți spun din adins,

Alte prăpăstii

Și te năpustești pe mine

Mănioasă, cu pumni mititei.

Vanitas

Urcând luminos în spirală,

Un strung cu lamă de argint

Te-a modelat din fildes.

Și frumusețea ta e o spirală ce se 'naltă...

Și ce neînsemnați

Mai suntem totuși amândoi...

Suavă Kicsikém

Intre imensitatea, toată noaptea, din trecut,

Și-aceia care vine

Ne-am întâlnit printr'o minune de 'ntâmplare

Din două neamuri diferite

În omenirea curgătoare

Două trupuri.

Micuto,

Până la noi

Pământul rodnic a revărsat luminii

Din sânul lui și-al nopții

Milioane de rânduri de făpturi

Care, după ce ocoliră cu privirea

După mersul soarelui,

Se 'ntoarseră în humă.

Iar după noi,
Lumi fără număr vor veni
Viața va 'nflori 'n minuni nebănuite
Și cine poate ști
Ce siderale bucurii
Vor mai vedea acei ce vor veni.

O Kicsikém
Impinși, cu ochi-nchiși
Din sânul rodnic al pământului
Ne vom întoarce 'n el fără de urmă
Și-n fața frumuseții viitoare,
Din care nici o undă nu se curmă,
Slabi și singuri,
Luptând cu legea năclăită-a humii,
Noi nu avem de cât,
Mică și fragedă,
Iubirea noastră trist surzătoare,
Și-atât.

Căci între două lumi,
Noi slăm în noapte,
Ca doi inși alăturați pe-o carte
La lumina unei lămpi
În câmp departe.

Căntecele mele

Ca-în fiecare zi
Și azi ești supărată.

Ai auzit
Ca-am povestit în versurile mele
Unele dintre fermecătoarele tale nebunii,
Care fac din tine
O primăvară de lumină și de soare.

Stai bosumflată, trântită 'n fotoliu
Și nu vorbești.
Nasul ți-e prea mic
Și ochii prea mari.

Ești supărată că poetul tău
Nu cântă dragostea lui
În ritmuri exaltate și solemne,
Mănuind cuvinte îngrijit alese
Cum sună în poemele eterne,
Fără număr,
Pe care le citești tu seara
Ghemuită între perne
Cu cămășuța căcuia de pe umăr.

O Kicsikem

E-adevărat că-n versuri fără meșteșug
(Ca grafiile tale care fug).
De-alătea ori pe gânduri, te rechem.

Căci pentru mine,
Pentru sufletu-mi bolnav și oboșit
Tu ești un sămbitor luminiș
De încercări și gânduri noi,
Care-mi pătrunde 'n suflet
Cum străbat
Nevinovate razele de soare
Prin broderia albelor dantele,
Și-aruncă arabescuri de lumină
Pe masă, pe perete și podele.

Răsul tău,
Pe care nu-l cuprinde nici-o carte
Transformă 'n minunată poezie,
Casa mea posacă,
Strada cu trotoarele deșarte,
Sbuciumarea-mi steapă și pustie.

Peste durerile trecute,
Prăfuite,
Peste ruine colțuroase reci,
De fericiri și de dureri trecute,
Fără de grije,
Tu alergi și urci ușoară,
Împodobind ca edera.

Și oriunde merg,
În serile când mă așund, pe drum,
"În noapte,
Din tot ce-a fost în urma mea
Lest sufletesc, nelămuriri de fum,
Doar tu și luna
Fără șgomot, alunecând egal,
Peste păduri, peste câmpii și peste munți
Peste dorinși, peste uitări, păreri de rău,
Mă întovărășiți pe drumuri paralele
Tăcut
Și-ntotdeauna.

CAMIL PETRESCU

MANȘONUL ȚATEI LEONORA

La Iași, în strada Sărării, era nuntă mare în casele lui conu Iorgu. Prin ferestrele larg deschise, policoandrele aprinse tălau brazde adânci de lumină ce se perdeau în frunzișul liniștit al pomilor. Era o noapte fără lună. Cerul de un albastru, profund de mare întăritat părea o mitră episcopală, uriașă, bătută în stele tremurătoare, cerculă de calea albă, diafană a robilor. Acorduri slabe de violină, dominate uneori de zumzetul autoritar al contrabasului expirau în unde depărtate, ca niște suspine ușoare ale naturii amestecate de miresme și vrajă.

Fete în alb înălțuite de domni în fracuri sau în uniforme sclipitoare se învârteau încadrându-se pe rând în ramele de lumină.

Depart, la capătul aleii, sub pomi, în jurul unei mese de grădină, câțiva prietenii vorbeau, retrași de sgomot, găurind pânza deasă a nopții cu jarul țigărilor aprinse.

— „Se mărită și Dora. Abia lăasă păpușile”.

— „Așa, frate... repede mai cresc fetele”.

— „Se grăbesc, tinerețea lor e mai trecătoare”.

— „Foarte bine, dar de ce în momentele astea niciun regret pentru ce lăsam în urmă?”

— „O taină a naturii. Ne amestim înconștient ca să nu ne dăm seamă de ce pierdem. Ah, Doamne, ce n'aș da să mă întorc în împărăția copilăriei mele!”

— „A rămas departe, doctore. Porțile raiului s'au închis definitiv în urma noastră. Doar cu gândul ne mai putem întoarce. Și totuși farmecul ce ne stăpânește este atât de puternic încât amintirile copilăriei trezesc în noi cea mai caldă emoțiune și lacrimile cele mai curate. Numai îmbătrânind înțelegem copilăria!”

— „Eu dac'aș avea copii, i-aș lăsa copii multă vreme”.

— „Nu se poate. Copiii sunt fii risipitor!... merg repede”.

— „Nu i-aș da la școală niciodată. I-aș ține lângă mine. Aș vrea să am un băiat voinic și o fată cu părul pe spate, să se joace mereu, ziua, noaptea, pe orice vreme, fără grijă de haine. Nui-aș certa niciodată”.

— „Ne faites pas pleurer les enfants, romanța veche, mon cher, dar nici n'ai să bagi de seamă, părinte fericit, ce ai să îți miop ca toți părinții, unde și când încetează copilăria”.

— „Spune tu”.

— „După mine unul, când, întâlnindu-se, fetele roșesc mai repede și băieții din ce în ce mai rar, adio copilărie. O mână nevăzută ne smulge vâlul depe ochi. Ele timide, neștiutoare sunt seduse de primul guraliv; noi ne credem mai îndrăzneți și cădem victima nemțoaicii dela copil, a căruia vârstă numai Dumnezeu o știe”.

— „Așa e, frate.. Când mă gândesc n'aveam 16 ani.. cu fata

din casă. Mama mă tot socotea copil. Eram într'a cincea la liceu.. O trimetea să-mi facă patul.

— „Eu am pierdut copilăria la șase ani“, mărturisii cu profundă tristeță doctorul.

— „Ei la dracu“!

— „Din fașă atunci“.

— „Extraordinar“!

— „Tăceți, domnilor, deveniți ridiculi. Am înțeles nevinovăția sufletească. Copilăria este ca floarea atinsă de brumă: se ofilește repede când înțelegi prea devreme“.

Și copleșit de amintiri, încurajat de întunec, doctorul, bărbat frumos, cu barba neagră și păr cărunt, goli o cupă de șampanie și începu a povesti indemn de prietenii cari se grăbeau să-l asculte cu simpatie și curiozitate.

„Tatăl meu a murit fără să-l cunosc, după ce divorțase. Mama femeie tânără, ușuratică, cochetă, s'a lăsat prada plăcerilor ușoare risipind o zestre de douăzeci de mii de galbeni, cu o inconștientă, pe care bărbații o găseau adorabilă. Noi copiii am fost crescuți de o soră a tatei, de tața Eliza, văduvă în putere, apreciată încă de ofițerii de artilerie care-și struneau caii, răsucindu-și mustața când treceau pela ferestrele noastre. Tața Eliza avea doi copii și nu s'a mai măritat. Vina — ne repetase îndestul — nu era a ei. Ei mâncasem tinerețele cu nebuniile noastre. Eu, cel mai mic din casă, nu i le cunoscusem niciodată. O țin și astăzi minte — Dumnezeu s'o lerte — pleptănată cu cărare, cu părul cânit, ondulat cu drotul, cu sprâncenile încondelate cu muc de alună arsă, stând înfăinată pe marginea canapelei, fumând ca un turc, țigări înfipte într'un ac de cap, sucit în coadă de rândunică.“

Eram cel mai mic, dar și cel mai nebun dintre copii. Iarna, răsturnam casa; vara, ridicam în picioare toată mahalaua. Alergam cât era ziuulca de mare, desculț cu capul gol, în curte și pe stradă, mânănd caii împărătești cu un biciu împletit în patru de lon bucătarul, țigan desrobot, care cânta din drâmbă cu măestrle și cu oare mă înțelegeam de minune. Eu îi furam tutun „Kir“ din outia țării și el îmi făcea toate chefurile. Seara adormeam repede cu un cățeluș care mă umplea de pureci, legănat de basmele lui moș Simeon, moșneag cuvios, cu plete și barbă albă, oblojit nu știu de unde, la casa noastră.

Tața Eliza nu mă prea iubea. În schimb eram slăbiciunea, alintatul țării Leonora, altă soră a țării, care nu umblase la școală, din care pricină rămăsese mai prostică și fiind cea mai urâtică între copii, bunelul, cum era obiceiul pe vremuri, o dăruise monastirii. Acolo a învățat ea să scrie și să socotească, să facă cozonaci crescuți până la genunchi și dulceturi de tot felul: de coarne, de nufăr, de dracilă, în fine chitonșguri și povidie, vișine uscate și câte alte bunătăți. Venia să șadă la noi cam prin postul crăciunului și pleca regulat în prima săptămână după paști...

M'am cam întins la povestit, dar amintirile copilăriei...

— „Spune tu și lasă“.

— „Continuă”.

— „Numai un minut, te rog... să ne aducă hainele că e cam răcoare, nu găsiți?”

— „Ba da ar fi bine”.

— „Intr'o iarnă”, reluă peste puțin doctorul, „venise la lași o trupă de actori despre care se dusesese vestea. Mâncam, cum era obiceiul pe atunci, devreme. Tața Eliza — eu îi ziceam mamă — apărură în capod, coafată cu artă de un neamț mlop și chel, oărula noi îi înfundam galoșii cu hârtie”.

— „Sunt gata numai să-mi pun rochia... Hai și tu”, zise ea în glumă, țâșii Leonora.

— „Doamne, țată, cum ai crede una ca asta”!

— „Ei, ce-ar fi dac'ai veni și tu”?

— „Vai fugi, nici nu pomeni”.

— „Hal, zău...”

— „Doamne ferește”, se miră închinându-se malca Leonora de teamă să nu cadă în ispită.

Un tropăit de om ce se scutură de zăpadă, o tusecunoscută, ne vesti pe moșu Nicu, episcopul nostru, sgârcit nevoe mare, căruța îi plăcea grozav să-și necăjească surorile, pe cari le socotea fără minte. Intrând, lepădă galoșii la ușă, așezându-l cu îngrijire unul lângă altul, pături tacticos șuba și căciula pe sofa, se așeză cu spatele la sobă și răsucind o țigară de tutun amestecat cu fol de nuc pentru aromă, întrebă ca de obicei, trimetând pe nas două coloane groase de fum cenușiu, ce se involburau bizar în aer:

Ei, ce mai tura vura, ham, babadam?”

— Ce să fie, bădiță, nu vrea Leonora să meargă la teatru și pace.”

— „I auzi, bădiță, spune și mata dacă are vre-o noimă.”

— „Al mai fost tu la comedie?” întrebă moșu Nicu prinzând semnul mamăii.

— „N'am fost, bădiță, nici n'avem voie. Unde s'a mai auzit o treabă ca asta!... Nu lartă canoanele.”

— „Ei, date și tu odată să-ți faci idee de teatru.”

— „Val bădiță, tocmal mata... Vrei să mă caterisească?”

— „Cine o să te știe, proasto?”

— „Apoi că curată vorbă, are dreptate bădiță,” insinuă ipocrită țată Eliza.

— „Du-te, țată, du-te” începurăm noi.

— „Doamne ferește și apără, protestă răsând fără voie malca Leonora. „Oarecum mi-o ședea mie cu comănac în oap la teatru?”

— „Îți dau pălăria mea de catife...”

— „Și rochie de unde?”

— „Ți-o dau pe cea neagră.”

— „Du-te, du-te, mă rrrog, țată, du-te...” țipam noi copiii dela masă.

— „Irra! Da mântuți odată, dați-mi bună pace! Ce, eu am bani de dat la teatru?”

Ca niciodată, prins în horă nu știu prin ce minune, moșu Nicu, leșindu-și din fire, scăpă din gură: „Na-ți un galbăn să-ți plătești locul și să-ți lei și cofeturi.”

— Ei, de, oameni buni.. Vă place? Și învinsă — băzușo, mai mult de dorul ascuns de a cunoaște lumea, rosti ea un condamnat la moarte: „Bine, bădiță, mata să-mi porți păcatul.” Apoi, ridicându-se rușinată dela masă, trecu în etacul de alături, unde căzând în genunchi, se rugă multă vreme la icoane.

Mai spre seară, un chiot de veselie saluta apariția țafii Leonora, care se ivi sfioasă în pragul sufrageriei, pierdută într'o rochie balonată, cu pene de ambasador la pălărie. Într'un elan nestăvilit, o prinserăm în mijlocul nostru și sărind ca dracii ne învârteam în jurul ei râcnind cât ne lua gura:

*Măicuță cu pălărie
Dela noi din Sărârie
Ai plecat în haiducie..*

Dar câteva palme împărțite de mamala ne împrăstie ca pe niște pul de potârniche, pe unii cu lacrimile în ochi, pe alții ohlocotind de râs, pe fiecare cu partea lui.

— „Haide, soro, că ne-așteaptă birjarul!”

— „Nu-mi găsesc mașonul.”

— „Caută-l în garderob.”

— „L'am căutat.”

— „In șifonieră nu-l?”

— „Nu-i.”

— „Vezi poate o fi în sicrin.”

— „Nu-l, l'am căutat pist'tât locul.”

— „Dacă's proastă să te iau cu mine, așa-mi trebuie.. Ci hai soro odată! Ce ți-e bun dac'om ajunge după ce s'a începe.

Pleacă. Sania scărțâi întorcându-se în loc pe zăpadă și port, par'că și astăzi, în urechi, sunetul din ce în ce mai slăbit al zurgălăilor.

Eu mă culcam cu țafa Leonora. Când se întoarseseră dela teatru, după ce se desbrăcară, au căutat mașonul toată noaptea.

— „Ești sigură, soro, c'ai venit cu el?”

— „Araca'n de mine, țafu, doar nu-s nebună.”

— „Ea l'a luat și pace!”

— „Oare!?”

— „Doamne, soro, că proastă mai ești. Cum lei tu cu atâta ușurință credința omului?”

— „Da, bine, țafă, eu am crescut-o.. e leneșă, e nămângtoasă, ce-i dreptul, dar ar fi păcat să spui, nu mi-a lipsit niciodată nimic.”

— „È s'o chemăm.”

— „Lasă mâine dimineață țafă. Să ne culcăm... nu poate să doarmă nioi băiatul.”

— „Mie nu mi-l somn, țafă.”

— „Apăi te știm noi pe mătăluță că n'ai astămpăr.”

— „Nu, las'o să vie, s'o iau eu din scurt”...

— „Cine era aia? Întrebă unul din prieteni.

— „Rolla. O fată de suflet, pe care o crescuse la mănăstire, tața Leonora. O leneșă, o leneșă ne mai pomenită. Unde o trimeteai, acolo, rămânea; unde o puneai, acolo adormea. Și mânca, de nu se mai sătura. Solu rău, cum zicea tața Leonora. Crescuse mare ca o matahală, grasă, bucălată, cu ochii mici, cu un păr negru mat și lung ca o coadă de cal rusesc...”

— „Iartă-mă că te 'nterup... ați observat, trebuie ca omul cel mai urât, să albă ceva frumos la el.”

— „Da tu ce dracu ai?”

— „Am ce n'ai tu, minte.”

— „Șiretule, o ții ascunsă... hă, hă, hă!”

— „Ja taoteți măi, spune, doctore.”

— „Stai nițel să mai răsufla. Să ne facă câte-o cafea. O îi târziu?”

— „Nu e 12 — avem vreme.”

— „Nu mergem la souper?”

— „La urmă cu toți ai casei, mâncăm mai liniștiți.”

— „Rolla, continuă doctorul, avea nu numai coadă, dar și putere de cal. Ridica singură pianul când se ceruia în salon, ca să potrivească covorul. Căra pe lunecuşul făcut de noi brațe mari de lemne și ea singură venia de hac lui Ion, bucătarul, care era furios când se îmbăta și rostia învărtind toporul deasupra capului: *Haron bulion de cuion*, învățat dela cine știe ce boșer franțuzit și care, abia astăzi îmi dau seamă, însemna probabil celebra apostrofă a francezilor: *Allons, bougre de cuillon*, adică pe românește: Hai nemernicule!”

Rolla se apropia liniștită, cutremurând obraji și-i umplea de sânge dintr'un pumn, dat ca o lovitură de măciucă, după care țiganul se liniștea ca prin farmec.

— „A dracului femeie!”

— „Era teribilă, în adevăr. Când umbla, dudua pământul. Odată, mi-aduc aminte s'a suit să lipească o sobă care afuma și a dărâmat-o până 'n temelii. Neroadei nu i-a fost nimic, cu toate că soba căzuse peste ea. Păcatul era că tot ea era însărcinată să execute sentințele și să ne bată cu varga unde știți și voi, când se adunau prea multe sau când nebucțiile noastre întreceau orice margine, după părerea lui moșu Nicu și a celor două tațe.

— „Val de C...apul vostru!”

— „Tața Eliza disperată trase odată, de nenumărate ori, la infinit, canaful dela clopotul ce spânzura deasupra patului său și Rolla apăru în line, somnoroasă, fără ochi.

— „Unde-i mașonul? Să spu unde-i mașonul că te ia dracul,” o întrebă, cărpind-o fără răgaz tața Eliza.

— „Care mașău?”

— „Unde ai ascuns mașonul, tâlhărițo?”

— „Ce mașău?”

— „Mașonul... mașonul cel creț de astrakan... te faci că nu știi?” răbufni mamaia, târnâind-o de păr prin odale.

Eu incremenisem în pat, cu genunchii la gură, revoltat, și lasă.

— „Elizo, las'o, țată.”

— „Nu, să scoată mașonul că-l scot ochii.”

Rolla recurgea în asemenea împrejurări la arma neputincioșilor. Se lăsă moale și de astă dată și se făcu ghem. Loviturile date, când cu pantoful, când cu pumnii descârnați ai țatii Elizii ricoșau ca dintr'o pernă de cauciuc.

— „Căutați-l în *ganitrop*.”

— „Nu-l.”

— „In *sicriu*.”

— „Nu-l,” rețeza scurt la flecare dată, țata Eliza, călare pe ea, întărind cu pumnul flecare negațiune.

— „Ia lasă-mă, conică, vrei să mă omori? Arăca 'n de mine, oameni buni!... Da cine a mai pomenit o treabă ca asta?!” Și scuturându-se de tigru, eși pe ușă masivă și liniștită ca un elefant, fără să fie atinsă de ceaslovul cu care țata Eliza, albă ca varul aruncase după dansa, imprăștiind foile în toată casa.

— „Elizo!” gemu țata Leonora îngrozită.

— „Bate cineva la geam,” anunțai eu cu spalmă. Incremenirăm toții trăgând cu urechea.

— „Cine-l?” întrebă cu sfială țata Leonora.

— „Eu, sâru' mâna!”

— „Care eu?”

— „Eu, Vasile, sergentul Vasile din pont.”

— „Tu ești, Vasile?”

— „Eu conică... cin' să fie, că nu mă mișc din poarta matală.”

— „Bravo ție, Vasile, da, la ce ai bătut în geam?”

— „Cam lasă scântel multe, mă tem că s'a aprins hogeagul.”

— „Val de mine!...” Și 'ntr'o clipă toată casa fu în picioare, ușile la perete, țatele zăpăcite, fetele grămădite într'un colț speriate, despletite, frumușele și noi băeții cu durligele goale, încălțați fără ciorapi, ne uitam afară pe casă să vedem dacă s'a aprins și cum arde.

Numai Rolla, trezită ca prin minune, trecu prin antret într'o cămașe peticită, cu două cofe pline, cu tot alaiul după dansa și urcând scara ce ducea la pod, pierdu echilibrul, se clătina ca un turn și căzu fără perdea, ceea ce mă făcu să exclam triumfător în mijlocul panicei generale:

— „Ulte mașonul țatii Leonora!”

— „Ptiu!” făcu biata malcă, ferindu-mi capul, în timp ce țata Eliza râdea cu spasmi.

— O, ho, ho, ho... a, ha, ha, tra... i, hi, hi, hi,!...

Când ne-am retras, nu știu pentrece eram rușinat ca un hoț păcălit.

Răsul isteric al mamei și gestul pudic al țatii Leonora m'au obsedat multă vreme, făcând din acest mașon poznaș, găsit mai târziu după *garderob*, punctul negru al copilăriei mele.

— „Dar focul cine l-a stins?”

— „Nimeni. Nu s'aprinsese nimic... minciuni de-a lui Vasile. Mai erau două zile până la anul nou.

CREDINȚI INTARZIATE

Și nu mai cade frunza de pe ramuri
Deși de mult e toamna 'ntârziată...
Amurgu 'nflăcărat sosește 'ndată
— Un cavaler grăbit, privind prin geamuri.

E frig, sub bolta cerului senină,
Și frunzele-abia prinse, cântă încă...
E poate 'n ele-o amăgire adâncă
Să ia drept foc, a norilor lumină.

Dar repede himera dulce pierе
Prin ziua ce cu noaptea se îngână,
Și foile de-o bruscă adiere
Grămadă cad cu toatele 'n țărână!

Copacul rușinat, în zgriburire
Surprins de-odată gol și tremurând,
Așteaptă noaptea ca pe-o fericire
S'acopere scheletu-i mai curând...

D. Nănu.

ABIA ICI-COL' O VORBĂ

Nu știu a câta oară nesăturat repet
Vrăjita tălmăcire a slovei ce cuminte
Se 'nșiră pân' la capăt în molcome cuvinte,
În rânduri însoțite de-un tainic dor șiret.

Mici întâmplări banale, indiferente vești
Îmi scrii pe două pagini ce le-ar putea oricine
Ceti în toată voia alătura de mine. —
Nimică nu trădează ce-ți sânt și ce îmi ești.

Abia ici-col' o vorbă în chip nevinovat
Cu altele legată, îmi spune numai mie
Ce nimene, iubită, nu trebuie să știe...
Abia ici-colo dorul șoptește pitulat.

Abia ici-colo câte-un cuvânt înghemuit
Ce-l sorb mai lung cetindu-l în suflet sensu-și schimbă,
Și totuș o mai dulce și mai bogată limbă
Îmi pare că iubirea nici când nu mi-a vorbit.

G. Rorică.

ORE TÂRZII

Sunt orele târzii de noapte,
 În casă lucrurile-au amușit,
 Pe dușumele, pe pereți,
 Tăcute, umbrele s'au înfrățit
 Și dorm îmbrățișate, fără șoapte.

O biată ramură uscată și bolnavă
 S'a tot sbătut la geamu 'ntunecat,
 Văitându-se cu vaele de vânt.
 Și-acum, acum, în orele târzii
 Slăbită de durerea neîndurată,
 Atârnă incremenită spre pământ.

Sunt orele în cari în orizont
 Privind printre zăbrelele de fier
 Stă ziua-abia ajunsă de departe
 La porțile întunericului mut
 Și-așteaptă să-i deschidă Dumnezeu.

Durerile-au rămas într'un surăs
 Albastru peste fețe lucitoare;
 Fiindcă știu că va veni 'n curând
 Soare
 Și minunata cărniialinare:
 Durerile acum, în loată firea,
 Surâzătoare-așteaptă izbăvirea.

Pe fericiți, tăcerea, ca un gând,
 Incet, dar neclintit, s'a așezat,
 O, ele, ele, care n'au știut
 Nimic, deabia acum au priceput
 Că patimile chiar — ce 'n veci nu mor —
 Mai au, din când în când, tăcerea lor.

SIMPLITATE

I

Obrajii tăi, mamă, au azi culori de păclă și buza-ți tremură. Deasupra casei, oiorile întind flamura aripelor negre. Cineva, pe drum, a rostit, răgușit, o rugăclune. Nu-i așa, mamă, că Dumnezeu are ochiul deschis și va îndrepta pe cei drepti pe drumul unde înfloresc orinii și unde porumbii bat din aripi albe?

Când mă îndrumam spre casă, o cerșetoare m'a oprit. Tremura și vorbea așa cum îmi spunea cândva că vorbesc babele rele din pădurile cu diavoli.

II

S'a luminat grădina. Simt chemarea câmpilor fără hotare. Tu nu vii, alătura de mine, mamă?

Dacă ai cunoaște graiul părăului și ai ști ce față de icoană are fata care se înveselește când vede rândunelele ciugulind și râde cu dinții de argint când copiii aleargă după fluturi?

Mamă, vină în grădină.

Și pe obrajii tăi vor înflori bujori. Și tu vei râde, nu-i așa?

I. PELTZ.

IARNĂ

Se lasă Iarnă rece pe minte și pe fire;
Iar fulgii de zăpadă, ce prind să se resfire
Pe surele cuprinsuri, ning lespezi de tăcere —
De-auzi cum moare Viața și 'n răs și în durere,
De-auzi cum ninge 'n Suflet, cum, pașnic,
rânduri-rânduri

Il troenește hăul cernit și vast de gânduri,
Și prinde să înghețe îmbelșugatul râu
Al lacrimilor triste, sub gerul fără frâu...

Și tot mai alb adoarme Cetatea fără stradă,
În care trecătorii par oameni de zăpadă
Clădiți cândva, pe vremuri, și veșniciți de ger...
— O, Suflet fără margini, ce avântat spre cer,
Îngheți sub golul Iernii și-ți contemplezi drumeții
Porniți în alte timpuri pe drumul vag al Vieții...

Și 'n liniștea sterilă a marei înoptări,
Când ghița 'ntinde cerul pe strămtele cărări
Și 'nchide lunga zare într'un sticlos mormânt,
Ai vrea s'adormi ca ursul în funduri de pământ!

CRIZA

Cu titlul „*Criza spiritului*”, în „*La Nouvelle Revue Française*” poetul și eseistul Paul Valéry încearcă câteva idei și pretexte de studiu.

Paul Valéry socotește războiul european, ultimul capitol la marea carte a civilizației moderne și crede că, din haosul care va urma, din contradicțiile, va naște surâsul altei civilizații. Așa crede Paul Valéry. Sau e cel puțin probabil.

Pentru noi, care nu suntem auguri în critica evenimentelor ni se pare ridicol să notăm sentimental și repede. Cuvintele: criză, decadentă n'au nici-o semnificație, atâta vreme cât sensul lor nu se sprijină pe o realitate calculabilă. Montesquieu a pățit în trecut experiența asta tristă — de oarece a început istoria decadentei romane din însăși epoca ei de pace și auroră. Exemplul lui, dacă nu există pentru Valéry, există pentru noi. E un obicei naiv pe care-l au oamenii, de a voi să surprindă legile naturii încă în mișcare. Înainte ca fructul să fi căzut definitiv din pom. Newton n'ar fi îndrăznit teoria gravitației. Să scoți imediat din eveniment legile generale, scepticismul sau remediu e același nărav al oamenilor bolnavi care se pipăie după lingurița cu doborât, dacă nu sunt încă teferi. Noi așteptăm anotimpul în care fructele fenomenelor s'au copt în pomii aparenței, ca să le putem judeca valoarea. Judecăm fructele dacă sunt mușcate de păduchi sau gustoase, din punctul de vedere al trebuinței noastre și le judecăm indiferent, fenomene egale, în optica naturii.

Spalma d-lui Valéry este cel puțin ciudată. Pentru noi lucrurile literare au variat puțin. Un minut de stagnare, poate. Dar orice mișcare se rupe, în ochii spectatorului, într-o sumedenie infinită de stagnări, al căror total abia închipuie mișcarea. Pe un film de cinema, întreaga desfășurare în timp a dramei, poate fi urmărită în fotografii succesive și spațiale. O sumă de fotografii din acestea imobile, desfășurate repede în timp, construiesc un gest, o mișcare. Marile epoci literare au devenit mari epoci când a intervenit comparația cu celelalte și când reprezentarea globală a tuturor micilor evenimente, a crescut noțiunea. Spectatorul pieselor lui Racine credea tot atât în criza literară a secolului, cât spectatorul care vorbește de criză, astăzi, la o poemă de Francis Jammes, la o piesă de Maeterlinck.

Austrul care mută astăzi nisipul, dintr-o plajă în alta, se întâmplă în duna socială. Politicește se operează când bruscă, când latentă; marea transformare a substituirii claselor. Faptul acesta nu adaugă nimic nou, vechi ideologii. Nu s'a născut spontan din criza războiului. E un microb care via și care a găsit acoum, în boala organică a omenirii așezate, mediul căldicel, hrana și umezeala priitoare.

Democrația am mai întâlnit-o și la Iudai și în Atena și în Roma creștină. Evenimentele se țin de mână și se perindă identice, cu aceleași presupuse efecte. Probabil că o civilizație are un conținut care nu poate fi depășit, de vreme ce veșnic revine. Probabil că este o sferă de civilizație peste care nu putem trece de vreme ce, așezată bine, se răstoarnă, ca să înceapă din nou dela invenția focului pînă caverne, același. Lumea legilor morale nu se supune oare aceleași fatalități? Asistăm parcă istoricește, la un cerc care se învârtiște mereu, ca să revie în ochii noștri după identice intervale, și în care numai oamenii călări pe evenimente se cred stătători pe loc și nu se văd în continua întoarcere.

Pe d. Paul Valéry nu-l interesează schimbarea administrativă care se poate bănuși în cărma societăților. Paul Valéry, care vânează o Idee, își creiază factice și punctele de reper. Pentru d-sa războiul răstoarnă, prin definiție, realitățile și atunci bocitoarele literare pot să se adune cu părul despletit, țipând: „Faptele sunt totuși limpezi și nemiloșive. Au murit mii de tineri scriitori și artiști. A pierit iluzia unei culturi europene și credința în puternicula cunoașterii, de a salva orice; știința e lovită mortal în ambițiile ei morale și aproape dezonorată de cruzimea aplicațiilor sale; este Idealismul, cu greu biruitor, adânc rănit, responsabil de visurile lui; realismul înșelat, lovit, împovărat de crime și greșeli; concupiscenta și renunțarea, egal batjocorite, „credințele confundate în tabere, crucea împotriva crucii, cruciatul împotriva cruciatului.“ După enumerarea asta patetică, a d-lui Valéry, am putea concluda: o să fie haos. Lumina zace încă paralică în întuneric, pământul n'a înfrunzit încă în ape și spiritul n'a găngăvit încă în materie. Toate lucrurile curg întunecos ca niște râuri, fără maluri, fără țăntă. Nu sunt legi — Încă nu sunt conture statornice. Fizicianul acestei lumi e Heraclit și moralistul ei, Protagoras. Fizicianul sceptic și moralistul sceptic.

Dar d. Valery urmează: „chiar scepticii dezarmați de evenimente așa subite (pot exista „evenimente subite“ în curgerea fenomenală?) așa de violente, care se joacă cu gândurile noastre ca pisica cu șoarecul — scepticii înșiși și-au pierdut înțeleptele, le au regăsit iarăși, le-au pierdut din nou (înțeleptele pierdute — se numesc certitudini?) și nu se mai pot servi de mișcarea creierului lor“.

Dar astea toate sunt cuvinte de sentimental. O cultură nu e un soclu care se poate răsturna și nu-l pot atribui noțiunea de pudoare, ca să se poată dezonora. Ideile nu pot fi detronate definitiv, cum pot fi regii. Sistemele de cugetare sunt în afară de victoria lor socială. Iar știința, care e o culegere de bune observații, legată de câteva ipoteze, nu poate fi responsabilă de aplicațiile ei rele. Ar fi să-l admitem o finalitate și încă una morală.

Mai rămân scepticii. Îi putem consola pe Valéry; vor rămâne mai departe sceptici. „Criza Spiritului“, pentru noi, stă tocmai în faptul că Ideologiile stăpânesc acum, mai mult ca înainte, că sistemul lui Marx și-a dat mâna cu cel al lui Bergson: că de-

mocrația a fost chemată în jețul idellor, sus în turn, unde stătea singur, astrologul. Criza spiritului e în lipsa de sceptici. Așa cum pune însă Valéry problema — ei n'ar putea decât spori. Și atunci — sunt de acord cu Valéry — ar fi foarte penibil.

Dar pentru sceptici.

B. FUNDOIANU.

CRONICA ARTISTICA

CANISIUS*)

Aplicându-se în primul rând asupra problemelor variate ale colorației, pictura impresionistă și neoimpresionistă a căutat să inoculească desenul propriu zis și să dea un altul bazându-se pe raporturile firești ce sunt între valori, nuanțe și tonuri locale.

Acest desen de esență modernă, explicat de Cézanne și atribuit în mod greșit lui, se deosebește de cel dintâu prin considerarea umbrei ca o culoare transformată și mai ales prin influența pe care o exercită culoarea asupra liniei, rupându-i drumul normal și unduind-o după greutatea colorației împrejmuitoare.

Din nefericire, teoria aceasta așa de justă și așa de frumoasă a fost obârșita celor mai regretabile erezi plastice.

Răstălmăcită în fel de chipuri, ea a prezidat fără să vrea la ridicarea stăvilărilor celui mai de preț pe care îi cere arta: *Controlul liniei*.

Astfel pictura s'a scuturat încetul cu încetul de acela ce se numește desen, pe când pe de altă parte își întărea efectele de culoare și se pornea pe drumul căutării armoniilor noi, cât mai noi și cât mai repede impresionante.

Și așa am ajuns în secolul celor mai bogate palete pe care le-au visat vreodată veacurile artistice și asistăm la o întrecere turburătoare și perseverentă în care pictorii caută să *inventeze* cât mai cludate armonii, cât mai puternice lumini, cât mai straniu efecte de culoare.

Și dacă în aceasta sunt de recunoscut merite evidente, dintr'un anume punct de vedere situația picturii de acum este o formă decadentă și devenită intolerabilă. Epoca tuturor experiențelor plastice a dălnuit prea mult. Ea va trebui să încezeze. E de dorit și de prevăzut. Scilicitoarea și exoesiva pletură de colorație a început să piardă teren. Gustul derutat se reîntoarce în calea serioasă a marelui arte, se complăce în sobrietatea și în asprimea ei și cantă azi un desen solid și stabil acolo unde, acum câțiva vreme, căută o colorație nouă și impulsivă.

*) Str. Nisipari 28, casă proprie.

Exemplu? Dar marele Franck Brangwyn, poate cel mai mare aquarelist al zilelor noastre, a expus încălzit la Panorama Grivița prin 1913 și-a fost încununat cu cea mai desăvârșită și cea mai zdrobitoare indiferență românească, iar astăzi, primele lucruri cari se caută în expoziții sunt tocmai bulitele încălzii și banalele desene. Nu-i acesta un simptom eloquent?

Iată de ce socotim expoziția d-lui Canisius mai mult decât un succes personal; ea este o izbândă a seriozității și a sobrietății artistice și o cheazăle trainică de strălucire plastică.

Pe d. Canisius îl cunoaștem încă din expoziția sa din anul trecut ca pe un rar exemplar de conștiințozitate pictoricească, un realizator de armonii sobre și întristate în linii fine și nervoase ori calme și energice, colorate prin ele însăși ori suprapuse de pete largi și calme de culoare astâmpărată și liniștitoare.

Pe ici pe colo doar câteva aquarele frângeau pacea celorlalte lucrări cu masele lor vii și aruncate.

În totul arta d-lui Canisius făcea impresia unui leu culcat pe labe, profund liniștit și cu o privire vagă și îndepărtată ce-l dădea un aer de relativă indiferență. De fapt era liniștea și stăpânirea pe care o dă conștiința forții și siguranța izbândii. Și ea mai totdeauna această forță e roasă de un sămbure de melancolie.

În interiorul artistic al casei sale din strada Nisipari, d-l Canisius ne arată și de această dată continuate și mărite frumosele sale calități vădite în expoziția din anul trecut.

Stăpân pe un impecabil desen și pe o culoare catifelată și caldă, d-sa realizează tot așa de mult în încălzii ca și în aquarela pe care o stăpânește măestrît.

Întreg în ceiace face, egal în întregimea sa, pictural în desenul propriu zis ca și în încălzii, d. Canisius are în toată opera sa o poezie proprie, o atitudine, în sfârșit o personalitate întreagă și complexă în care finețea șade bine alături de vigurozitate, iar bogăția datelor se îmbină în mod fericit cu simplitatea trainică a facturii.

În acest acord definitiv trebuie căutată toată puterea de creație a d-lui Canisius.

VICTOR ION POPA.

INSEMNAȚI LITERARE

Directoratul d-lui Victor Eftimiu. — Prin fatalitatea tradiției care cere ca la schimbarea unui regim politic să se schimbe și directorul Teatrului Național ca orice funcționar politic, d. Victor Eftimiu a trebuit să plece dela direcția Teatrului Național. Fiindcă am salutat venirea lui în fruntea Teatrului cu speranțe și lirism, ne simțim datori de a încheia un mic bilanș al unei stagiuni, a cărei răspundere nu-i revine în totul, și al altora abia începute și de ale cărei roade va beneficia, probabil, succesorul. Se poate spune că o eră de mare prosperitate materială și morală a domnit la Teatrul Național pe tot timpul directoriatului d-lui Eftimiu. Discreditați atâta vreme și ocolit de public, Teatrul Național a devenit, prin acțiunea inteligentă a d-lui Victor Eftimiu, un punct de atracție încontestabilă și prin valoarea relativă a repertoriului și prin prestigiul cu care a știut să-l înconjure cu ajutorul unanim al presei. Este de asemenea un fapt tot atât de cert că și înăuntrul teatrului, d. Eftimiu a arătat o abilitate și chiar o fermitate, pe care nimeni nu i le-ar fi bănuit. Pacea a domnit în menajeria mai mult sgomotoasă decât feroce a teatrului! N'am mai văzut procesiuni de actori colindând ministerele pentru a cere înlocuirea directorului, și alte procesiuni cerând menținerea lui. În ceiace privește repertoriul, n'am avut tot ce ni s'a promis sau am așteptat. Nici timpul scurt n'a îngăduit-o. Se pot menționa totuși: *Iulia, Electra, Glauco* și regretăm că nu

putem adăuga și pe *Macbeth*, pentru care totul e pregătit. Singura învinuire ce i se poate face fostului director al Teatrului Național, considerabilă de altfel, e că n'a fost în deajuns de pătruns de adevărata menire a acestei instituțiuni: datorită de a încuraja cu orice sacrificii literatură dramatică română. Aceasta nu înseamnă că a jucat mai puține piese originale decât alți directori; le-a jucat însă cu o neîncredere atât de vădită încât la regretul publicului, actorilor, personalului, pictorilor, sculptorilor și chiar al autorilor nejucați ce întovărășește plecarea d-lui Victor Eftimiu dela Teatru, nu se asociază cu o egală căldură și spontaneitate — în chipul cel mai paradoxal posibil — și regretul convenit, de altfel, al autorilor jucați, cu excepția, bineînțeles, a d-lui N. Iorga.

Pentru zilele de vacanță, istorioare pentru copii — și în seara de Crăciun, piesă într'un act de *Ion Pas*.

Literatură pentru copii a d-lui Pas intrunește cele câteva condițiuni indispensabile genului: dragostea pentru cei mici, farmecul narativ, pătrunderea psihologiei infantile și mai ales elementul etic. Lipsa unei astfel de literaturi a fost de mult simțită la noi; aportul d-lui Pas e unul din cele mai fericite. În adevăr puterea de sugestie ori de emotivitate iese la d-sa cu atât mai în relief cu cât cadrul observației este mai simplu. Putem cita oricare din aceste istorioare. „Mielu” bunăoară, ori „Un joe de nasturi”, deși cu anecdotă comună,

resfrang un realism dureros. Stilul clar, concisia povestirii și vivacitatea expresiilor și gesturilor copilului dau și mai mare preț acestor istorioare.

Pieseta *In seara de Crăciun* se slujește de aceleași elemente, transpuse în dialog. Naturața acestui dialog adăugată la exteriorizarea vie și colorată a sentimentelor, ne face să așteptăm cealaltă literatură a d-lui Pas, literatură pentru cei mari

V. M.

Comemorare. — Turcia războiește și Egiptul se rebelează. Aceste fapte de actualitate nu sunt încă istorice, deci și mai puțin literare; sunt abia politice și totuși ele ne cer o comemorare literară.

Acest dublu Islam redeştepă, ne trimite gândul spre acel care a clamat din vârful minaretului cel mai înalt și mai măiestrit de arabescuri, poezia dar și redeşteptarea Orientului.

Nu vom discuta oportunitatea acestei reînvieri ca actualitate politică. Amintirea Ienicerilor nu ne este prea prețioasă și în Egipt ca și în Napoleon ne place să privim secolele din vârful Piramideilor. Nu ne oprim nici la interesul obiectiv istoric al renașterii unei rase, nici la cel artistic a reînfloririi unei civilizații somptuoase. Comemorăm pe *Pierre Loti*.

După o epocă de mare succes, care nu era totuși glorie, un succes de modă, a fost acuzat de poetizare a Orientului și o falangă nouă literară de orientaliști „serioși” l’au deironat. Până și în înduare a fost înlocuit pe etajere ripolinate cu exploratorii orientului pozitiv.

Și poate totuși sufletul convingere și osterea lubiri sunt mai active și reale decât se pare. Dacă acest poet al orientului nu a provocat chiar până într’o măsură, acest flux

de conștiință patriotică, ca Aed adoptiv al unei rase adormite, apoi el a îndeplinit desigur rolul profetic al poetului. Cu ochiul lui de două ori vizionar, de două priinspirat, de marinar și de poet, a avut pre-viziunea acestei Resurrecțiuni. B.

Ramuri— Drum drept revistele contopite de sub direcția d-lui N. Iorga aduc aceiași tradiție anhilozată în formule, în care nu se mai poate crede, același reacționarism sectar și — cu foarte puține excepții — același aer de mediocritate înfățișată și impusă drept *culturală*: V. Tempeanu, P. P. Stănescu, Mihail Pricopie etc., traduceri de N. Iorga.

Articolul directorial: *Literatură nevertebrată românească și literatură normală europeană* pornind dela o premisă fundamental falsă că modernismul poeziei noastre nu se explică decât prin trândăvie și trație și că aiurea poezia nouă are un substrat de normalitate etnopsichologică — teză scumpă, de dragul căreia vezi pretutindeni numai naționalism cultural în producția poezilor noi francezilor de limbă franceză e, de fapt, un prilej pentru musa d-lui Iorga de a se aventura din nou în genul ingrat al traducerilor în versuri — model *Floarea Darurilor* de odinioară.

Din partea „*Societății Studenților Români*” din Londra primim un foarte călduros apel către autorii și editorii din țară prin care sunt rugați ca, pentru alcătuirea unui centru de propagandă culturală, să trimeată publicațiile lor *Caseta de citire* întemeiată de acea societate. Publicațiile trebuie expediate deocădată pe adresa: *Dragoș Protopopescu, Student Movement House 32, Russell Square London W. C. 1.*

EDITURA „ANCORĂ” ALCALAY & CALAFATEANU
[BUCUREȘTI — No. 4, STRADA ȘMÂRDAN No. 4

**CĂRȚI FOLOSITOARE ::
:: pentru COPII ȘI TINERIME**

BASME DE CRACIUN

și

POVESTEA MINUNATA

DE
VICTOR EFTIMIU,

2 volume de câte 160 pagini, ediții de lux
cu ilustrațiuni în text și plănșe colorate. Lei 25.—

Băiatul pierdut	Lei 6.—
Făt-frumos din lacrimi	„ 6.—
Tinerete fără bătrânețe	„ 6.—
Pădurea ursitoarelor	„ 6.—
Katalina	„ 6.—
Șarpele fermecat	„ 6.—
Minunea Sfântului Ilie	„ 6.—
Pățania Călugărului Gherasim	„ 6.—
Alina-Linda	„ 6.—
Trei îngeri	„ 6.—

BIBLIOTECA ROZA

Nenorocirile Sofiei de Contos de Ségur ediție ilustrată Lei 16.—
După ploaie, vreme bună idem „ 25.—

BIBLIOTECA UNIVERSALA

Grădina Raiului de Andersen . . . . . Lei 5.—
„ „ „ „ în legătură de lux „ 12.—

De vânzare la toate librăriile din capitală și provincie

CENTRALA „MISSIR

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 10.000.000

• 41, STRADA LIPSCANI, 41 •

Sucursale: BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 22 și Calea Victoriei, 110
In țară: Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești, Craiova,
Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani

Cel mai bine asortat cu ultimile noutăți pentru sezon

Atelier de Croitorie de primui rang pentru Dama și Domni

••• Prețuri mai eficiente ca oriunde •••

S'a deschis Centrala

MARILOR MAGAZINE

La PALATUL NOUTĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale: Oradea-Mare, Lugoj

MĂȘURI : LENA-

JURI : PĂNZETURI

ARTICOLE de MARIAJ

: GALANTERIE :

Mare Raion de

FURNITURI de MODA

INCALȚĂMINTE, etc.

Prețurile excepționale

: Gustați delicioasele :
produse ale

BONBONERIEI : :

: : RENAISSANCE

care se găsesc în detaliu la

CAFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

- En Gros la Fabrica -

STR. POPA-TATU, 46